

Recordes?

**El barri de la  
Ctra. de Santpedor  
a través dels records**



*descobreix-te!*

**CTRA. de SANTPEDOR**



Can Font amb la masia al fons, 1956. (Foto de Joan Sánchez)

## BARRI, MEMÒRIA I PATRIMONI

Cada racó de Manresa té la seva singularitat i la seva història. Fruit de moments i circumstàncies pròpies, cada barri contribueix al creixement de la ciutat i aporta un gra de sorra en la seva consolidació.

Més enllà dels carrers i places, dels edificis que els configuren, de les botigues i equipaments públics, de les fonts, dels arbres i dels monuments, és sobretot el contingut humà el que els dona caràcter. La percepció del barri que en tenen les persones que l'han creat i habitat, abans i ara, és un mirall on podem reconèixer la història viscuda i els espais compartits: un patrimoni que enriqueix el conjunt de la ciutat.

Seguint l'estela del projecte de patrimoni i proximitat "Descobreix-te!" realitzat ja fa uns anys als barris de Vic-Remei, Centre Històric i Valldaura, tornem a tenir un treball fet amb cura i sensibilitat per copsar la identitat del barri de la Carretera de Santpedor en primera persona, a partir de testimonis diversos. Un relat construït de manera transversal i participada, i cuinat amb la tendresa necessària, que permet reunir alguns ingredients essencials: història i memòria, records compartits, tradició i renovació, sentit d'acollida i de pertinença, ...

El resultat el teniu a les mans: una finestra oberta al barri per saber-ne els orígens i l'evolució però, sobretot, per conèixer millor com era i com és ara a través de la seva gent.

Aquest és el meu barri, on vaig néixer i créixer fins els 28 anys. Recordar-lo, revivre'l a través d'aquest llibret m'ha estat ben emotiu i plaent. Us convido a entrar-hi!

Anna Crespo Obiols  
Regidora de Cultura i Festes

## RECORDES?

**Recordar** és portar a la memòria algun fet que s'ha viscut. Recordar és un acte que només pot ser activat de forma personal i individual. Però, enllaçant els diferents records de les persones que viuen en un territori, en un barri, construïm un record col·lectiu que es basa en la identitat, en la cohesió, en les vivències comunes lligades sovint a espais concrets i familiars.

I això és el que el projecte **Recordes?**, del Pla de Desenvolupament Comunitari de la Federació d'Associacions de Veïns de Manresa, ha aconseguit al barri de la Carretera de Santpedor: recuperar la memòria popular del barri, a través dels relats de les veïnes i dels veïns que hi viuen i de les seves fotografies; posant especial interès en el paper que històricament ha tingut el comerç al barri; facilitant punts de trobada i cohesió social; configurant una xarxa de serveis bàsics per veïnatge imprescindible pel bon desenvolupament del mateix.

Amb **Recordes?**, no només es reivindica la importància de les històries individuals, d'allò que és quotidià, dels records familiars, de la història pròpia com a part fonamental de la memòria col·lectiva, sinó que també ens porta al present la certesa de formar part, de pertànyer, a una comunitat.

Però, sobretot, **Recordes?** és un procés d'acció comunitària inclusiva, que ha facilitat la dinamització de les relacions socials de cooperació dels habitants del barri de la carretera de Santpedor, propiciant la seva implicació activa, redescobrint un espai comú, sent protagonistes.

**Recordes?**, ha estat possible gràcies a la col·laboració de diferents agents del barri: l'AV de Carretera Santpedor, l'INS Pius Font i Quer, el Museu de la Tècnica, la Biblioteca de Les Bases, el Centre d'Estudis del Bages, la Parròquia de Sant Pere Apòstol, els comerços de proximitat del barri, els seus veïns i veïnes... tothom hi ha format part, treballant colze a colze, sota el paraigua del PDC de la FAVM i el suport de l'Ajuntament de Manresa.

Núria Masgrau Fontanet  
Regidora de Barris i Acció Comunitària

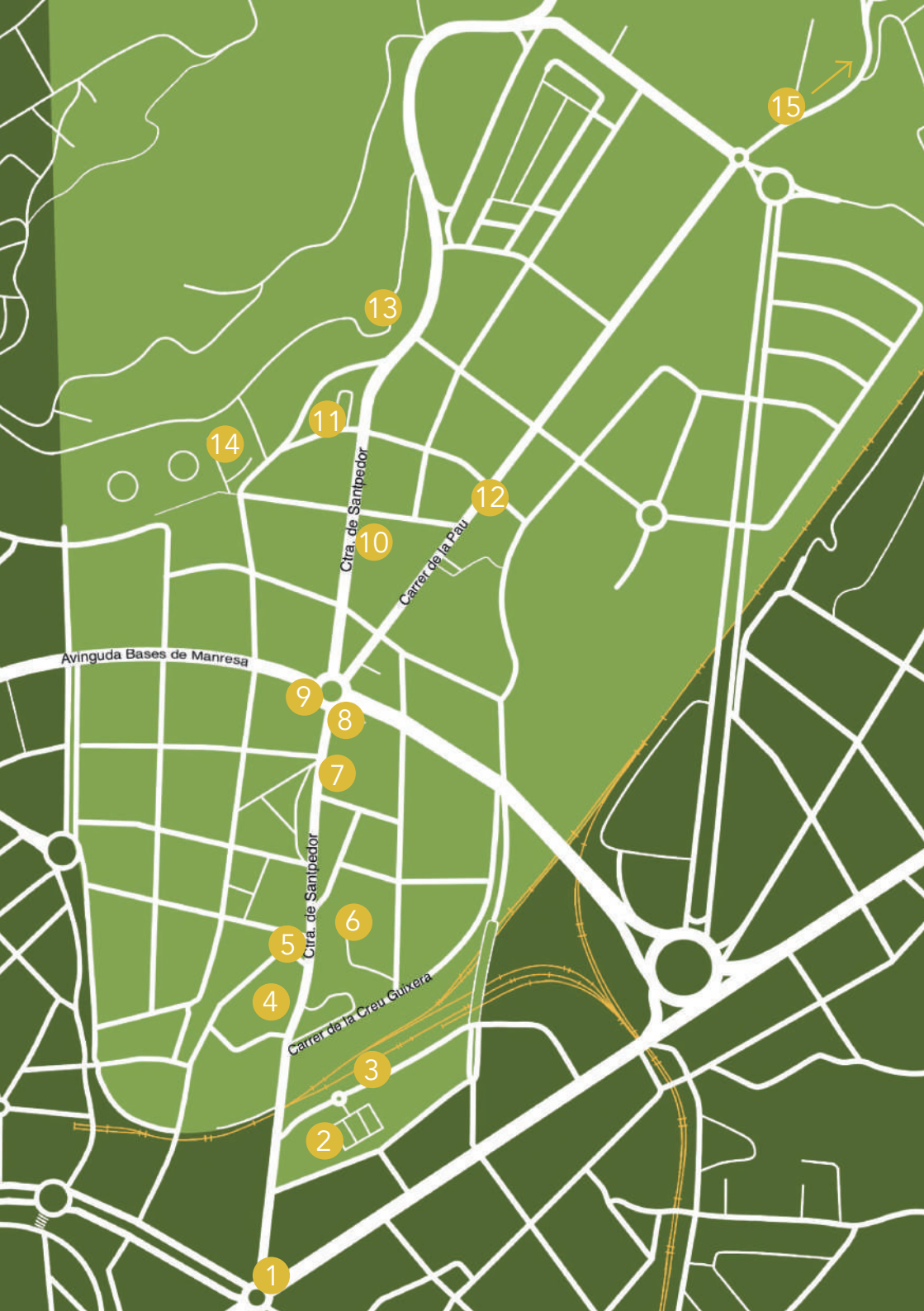
EDICIÓ: Ajuntament de Manresa i Agència de l'Habitatge

TEXT: Francesc Comas Closas i Anna Villegas Pascual

DISSENY I MAQUETACIÓ: Anna Villegas Pascual

FOTOGRAFIA DE PORTADA: C/Doctor Fleming. Foto de Dolors Armengol.

IMPRESSIÓ: Fulldisseny



15

13

11

14

12

10

Avinguda Bases de Manresa

9

8

7

6

5

Ctra. de Sampedor

4

Carrer de la Creu Guàrdia

3

2

1

## EL BARRI

- 1 Inici de la Ctra. Santpedor
- 2 Xemeneia de l'Alcoholera
- 3 Estació de Manresa-Alta
- 4 Antics Dipòsits de l'aigua i actual Museu de la Tècnica
- 5 Plaça Mallorca
- 6 La Mineta
- 7 Parròquia de Sant Pere Apòstol
- 8 Cases Barates
- 9 Creu del terme de la Creu Guixera
- 10 AV de la Ctra. Santpedor, antiga Escola Nostra Senyora de Montserrat i església els caps de setmana
- 11 Cases del Jaén
- 12 Cases de Belchite
- 13 Masia de Can Font, Ermita i Roda Hidràulica
- 14 Fàbrica de Les Puntetes
- 15 Creu del terme de l'Agulla



José Alfaro, revisor de tren i veí del barri (foto de José Alfaro). Pere Aquillué i Glòria Asensio a les Cases Barates, 1954, i la Plaça Mallorca amb la seva perruqueria al fons, 1964 (fotos de Glòria Aquillué).

## EL MARC FÍSIC

El barri de la carretera de Santpedor es troba a la part nord de la ciutat i termeneja amb cinc barris. D'oest a est amb Mion-Puigberenguer-Poal, Poble Nou, Passeig i Rodalies, Vic-Remei i Les Cots-Guix-Pujada Roja. La seva expansió urbanística ha seguit tres direccions: en sentit nord cap a la Talaia, oest fins a tocar el barri del Poble Nou i cap a l'est en direcció al barri Les Cots-Guix-Pujada Roja.

Aquest creixement s'ha produït ocupant camps de regadiu gràcies a l'existència de diferents ramals de la Séquia. Aquesta transformació del sòl agrícola en sòl urbà al llarg del segle XX i primers del XXI, ha fet que l'horta manresana disminuís la seva extensió i passés d'unes 1.200 ha. a unes 500 ha. actualment.

El barri s'estructura a partir d'una part baixa a tocar de l'eix Passeig-carretera de Vic per enfilar-se en direcció nord (amb un desnivell destacat, com es pot observar a la

*“Recordo que al carrer de la Séquia, just on ara hi ha una placeta hi havia el ‘Barranco’. Alguns en deien la Muntanyeta, on la canalla hi anava a jugar, a fumar i a jugar a pilota. Si les pilotes queien rodolant ningú volia anar a buscar-les perquè era molt costerut”.*

Josep Calsina





A l'esquerra, foto aèria, 1956 (ICGC)

A dalt, c/Torras i Bages, 1964 (Foto d'Amàlia Margó)

carretera de Santpedor) fins a la zona de la Creu Guixera i una part de la partida de la Parada que presenten un nivell pla. El relleu s'enfila posteriorment fins a l'altiplà de la Talaia, Can Font i el sector nord de la Parada on comença el Pla de Bages.

*"On hi ha ara el carrer Séquia hi passava un ramal i tot eren camps. Hi havia una caseta i l'aigua hi passava per sota. Entrava bruta i sortia neta. A l'altra banda, el meu avi i el meu pare hi tenien l'hort."*

Ignasi Solernou

Un tret diferencial del barri respecte els altres de la ciutat és l'existència de la Séquia. Aquest canal medieval, que des de Balsareny porta l'aigua del Llobregat fins a Manresa, ha marcat la vida del barri i la seva història. Gràcies al pas de l'aigua d'aquesta Séquia, van aparèixer horts i hortolans i s'hi van construir els dipòsits de reserva de l'aigua de la ciutat

(el vells i els nous). S'hi van fer fonts que eren ressurgències de la mateixa Séquia i molts carrers es van planificar seguint l'antiga traça de recs i ullals.

*"Al Camí Vell de Santpedor, que llavors anava del Passeig fins a la Salle, quasi tocant a la variant, hi havia la Font dels Pasquëts, on anàvem a berenar i de vegades a esmorzar amb la meua iaia."*

Agustina Pubill

Els límits del barri vénen definits pels carrers. Així, limita amb el Vic-Remei per la carretera de Santpedor a l'alçada del carrer Sant Antoni Maria Claret, carrer Indústria i via del tren del Catalans; amb el Passeig i Rodalies pels carrers Séquia i Cerdanya; amb el Poble Nou pels carrers Font del Gat; Abat Oliba i Bertran de Castellbell; amb la barriada Mion-Poal pel sector de la Talaia i amb Les Cots-Guix-Pujada Roja per la via del tren miner dels Catalans.



A dalt, C/ Séquia. 1969, amb els Dipòsits a l'esquerra (Foto de Dolors Armengol)  
A sota, la casa del sequiàire al costat dels Dipòsits (Fons de l'Arxiu del Parc de la Séquia)

## HISTÒRIA DEL BARRI

### Horts, ferrocarril i cases de pagès

La Ctra. de Santpedor és un dels barris de la ciutat que es van començar a formar a finals del segle XIX. Des de l'època medieval hi havia el camí de Santpedor, que anava des del portal del Planeta o del Carme, avui plaça Europa, passant per l'actual Puigterrà de Dalt, el carrer Séquia i pel camí Vell de Santpedor, arribant fins a aquest poble. Altres camins eren el camí del Colomer i el camí cap a Sallent. Tota aquesta zona formava part de la partida de La Parada i la majoria de les terres eren camps de regadiu amb unes quantes masies disperses com Can Font de la Serra. Més enllà de l'Agulla començaven les terres de secà.

*"A Can Font hi anàvem a berenar i a fer el Dijous Gras. El meu marit tenia un hort darrera el Gimnàstic i es passava pel Mas de la Serra, ara Can Font. Hi vivia una família que venia els productes del seu hort al Rec".*

Benvinguda Vilaseca

A la segona meitat del segle XIX es van començar a construir les primeres cases al primer tram de la carretera de Santpedor, a tocar la carretera de Vic, que feia poc





Un carrer del barri amb la tartana de Cal Busquets, anys 50 (Foto de Montserrat Sala)

que s'havia obert, i també pels voltants de la plaça Mallorca.

En aquesta mateixa època es van construir els Dipòsits Vells (1865). L'any 1861 alguns manresans van decidir construir uns dipòsits per assegurar el subministrament d'aigua potable de la ciutat. Fins aleshores només hi havia pous particulars en algunes cases i fonts públiques en algunes places i carrers. Per poder pagar les obres, es van vendre plomes d'aigua equivalents a 2.468 litres/dia a particulars. Els tres dipòsits es van soterrar a la partida de la Creu Guixera, al costat del Camí Vell de Santpedor i a prop de la Séquia. Les obres, dirigides pel mestre d'obres Marià Potó, es van acabar al cap de quatre anys. Al costat dels dipòsits hi havia la casa del sequiaire.

El 1878, el creixement de l'espai urbà, com a conseqüència de la industrialització de la ciutat, va

fer que la Junta d'Aigües Potables es plantegés la construcció de tres nous dipòsits a la zona de Can Font, que foren inaugurats el 1888. Es coneixen amb el nom dels Dipòsits Nous.

*“Vaig néixer a la casa que estava al costat dels dipòsits d'aigua. El meu pare i el meu avi van treballar a Aigües de Manresa i la funció d'ells era fer de vigilant dels Dipòsits Vells”.*

Ignasi Solernou

La seva construcció es va fer més necessària a fi de poder portar una canonada d'aigua de la Séquia cap a l'estació de ferrocarril de Manresa-Alta, per subministrar aigua a les màquines de vapor que feien el trajecte cap al Berguedà. De l'actual plaça Mallorca en sortia un ullal que a través d'un passatge cobert d'uns vint-i-cinc metres, conegut com la Mineta, anava a parar a dos dipòsits oberts que

servien per alimentar d'aigua les locomotores de vapor de l'estació de Manresa-Alta, aprofitant el fort pendent i el fet de trobar-se en línia recta respecte la font d'abastiment. Encara avui es pot veure aquesta estructura de la séquia, unes restes dels dos dipòsits, una antiga clau de pas i traces del recorregut de la canonada fins a l'estació dels Catalans.

*"A la Mineta hi anàvem a jugar. D'allà en baixava una canalera d'aigua que anava a parar a l'estació i des d'on s'omplien les màquines (...) Hi caçàvem granotes i crancs".*

Josep Calsina

Al començament del segle XX, tota la zona de la carretera de Santpedor estava molt poc edificada. En el primer tram hi havia la fàbrica tèxtil de cal Soler del Blaqueig (a prop d'on avui s'aixeca l'edifici singular de Caixa Manresa), unes casetes entremitgeres de planta baixa i dos pisos al davant i unes altres una mica més amunt.

Després de la via dels Ferrocarrils Catalans i el baixador de Manresa-Alta, hi havia unes quantes cases més, que anaven des d'on hi havia els Dipòsits Vells fins a l'actual plaça de Mallorca. Més amunt s'hi podien trobar cases ocupades per pagesos que treballaven els camps de regadiu de les partides

de la Parada, Can Font de la Serra i el Poal. També grups de cases per a famílies obreres, moltes avui enderrocades i d'altres encara dempeus, com les tres que queden de les anomenades Cases Barates, aixecades el 1922, a tocar la plaça de la Creu.

*"A la Mineta hi havia els dipòsits dels ferrocarrils. Eren rectangulars i hi havia una canonada que sortia a l'estació del tren. No anava oberta sinó soterrada".*

Ignasi Solernou

El 1924, amb l'obertura d'una nova línia ferroviària que connectava Manresa amb Barcelona i la línia cap a Súria, el baixador de Manresa-Alta es va convertir en un punt molt important de la xarxa ferroviària dels Catalans. Per això, es va construir un gran edifici simètric d'estil neoclàssic de planta baixa, un pis, golfes i una teulada a quatre vessants amb una cornisa decorada. A la planta baixa de les façanes nord i sud hi havia una porta amb un gran arc central que portava a la sala de viatgers i a les guixetes de venda de bitllets. La façana sud presentava un pòrtic amb dos pilars i sis obertures laterals, tres a cada costat, que donaven a les oficines i altres dependències de la companyia. Aquesta estació es va enderrocar a finals del segle passat.

*“Abans els trens els podies avançar corrents. Tot estava obert i podies jugar dins dels vagon, passar per sota els trens i jugar a cuc i amagar. Ens hi passàvem hores i hores”*

Josep Calsina

Molt aviat hi van aparèixer docs i magatzems com els dels Carbons del Berguedà, on rentaven el carbó i el distribuïen per la ciutat i la comarca, i l'Alcoholera Manresana de Baldomer Casas Soler amb la participació de José Enrique de Olano, comte de Fígols, on destil·laven alcohol que comercialitzaven des de Manresa Alta.

*“A l'Alcoholera hi anàvem a buscar esperit de vi amb el meu pare. La recordo molt gran i entraves en un despatx per comprar-lo.”*

Glòria Aquillué

## La caseta i el jardí

La zona de la Creu Guixera, que està documentada des del segle XIV, eren terres ocupades per camps de secà i regadiu i algunes masies. Al final del segle XIX es van demanar llicències d'obres per fer-hi una casa de planta baixa i set cases de planta baixa, primer pis i golfes. Alguns propietaris al·legaven, en la sol·licitud de la llicència d'obres, que es tractava d'una “casa barata” i que, per



Ctra. Santpedor amb l'antiga escola Montserrat al mig, situat on és ara l'AV (Fons de la Parròquia de Sant Pere Apòstol). Estació Manresa Alta i la Fàbrica de l'Alcoholera (Fotos de Joan Guitart, cedides per Miracle Esparrica)

tant, estaven exempts de pagar els arbitris municipals. Però fou a partir de la dècada dels anys vint, quan va començar la febre constructora en aquest sector, ja que a partir de llavors, es van presentar a l'Ajuntament molts projectes d'obres per edificar cases amb una tipologia molt característica i en terrenys, la majoria dels quals eren propietat dels descendents de Francesc Cots, el benefactor de Casa Caritat. Per això, en aquest sector hi ha un carrer amb el nom de Pilar Cots, filla de Francesc Cots.

Hi podem trobar dues tipologies de construccions que són edificis unifamiliars fets entre parets mitgeres. La primera tipologia és la casa de planta baixa amb un passadís lateral que va des del rebedor fins al pati exterior. Majoritàriament, al costat d'aquest eix

hi trobem dos o tres dormitoris, la saleta, el vàter i al final, el menjador i la cuina. La façana d'aquest tipus de casa presenta dues obertures, la porta que dona al rebedor i una finestra que generalment dona a la saleta, i alguns elements ornamentals en forma de figures geomètriques o decoracions florals senzilles.

La segona tipologia és la d'una casa amb planta baixa i un pis. En aquest tipus de casa ja es fan quatre habitacions i hi podem trobar un o dos menjadors, una cuina amb rebost, lavabo i vàter.

*"Jo vivia en una de les cases blanques del carrer de la Pau. Era molt petita, però hi vivíem molt bé. Érem 7 germans i només hi havia 3 habitacions. Teníem un pati petit exterior on hi teníem el safareig i el galliner".*

Neus Pascual





A la pàgina anterior, Cal Barbé, al c/Dr. Fleming, construïda el 1928 (Foto de Trini Camprubí)  
A sobre, c/Balmes, anys 50 (Foto de Montserrat Sala)

També la part posterior dona a un pati privat. La façana sol presentar, moltes vegades, una entrada central amb dues finestres laterals, un primer pis amb un balcó central i dues finestres laterals. La part superior de la façana se sol acabar amb alguna forma geomètrica i algunes obertures circulars o d'ulls de bou.

*“El c/Balmes era de terra i la ctra. de Santpedor era plena d'arbres on hi baixava la Séquia. Al mig del c/Dr. Fleming estava ple de canyes”*

Trini Camprubí

La majoria dels plànols de les cases del sector de la Creu Guixera foren realitzats per l'arquitecte Ferran Tarragó. Aquest arquitecte barceloní va ajudar a l'arquitecte municipal, Josep Firmat, a redactar el Pla d'Eixample del 1933, en el qual es marcaven les línies de

creixement i urbanització de la ciutat. Com hem dit, és en la dècada dels anys vint quan trobem la major febre constructora d'aquest tipus d'edificacions. Si bé al començament de la dècada es demanen llicències per edificar-hi cases de planta baixa, a partir de l'any 1926, abunden les demandes per construir cases de planta baixa i primer pis (fins a un total de catorze) als actuals carrers Creu Guixera, Llibertat i carrer de la Font, a prop de la via del tren dels Catalans i dels dipòsits d'aigua que tenia la companyia en aquest indret.

A la dècada dels trenta s'hi continuen edificant cases de planta baixa i primer pis, fins a un total de disset edificacions. També s'aixeca un pis en alguna casa de planta baixa i, sobretot, es construeixen algunes cases que destaquen dins

del barri pel seu volum i el nombre d'habitacions, que demostren la diferenciació social i econòmica dels seus estadants.

*Tots aquests pisos de la plaça de la Creu, eren camps. Jo vivia al carrer Doctor Fleming, i em pensava que allà s'acabava el món. Al final de les escales s'acabava el carrer i tota la resta eren camps. Totes les cases unifamiliars que hi ha al carrer Valentí Almirall eren horts o camps. Estava tot tancat, no ho veies.*

Dolors Armengol

A partir del 1936 la situació política i econòmica no permetia gaires alegries i, per això, no hi trobem cap llicència d'obres. S'ha d'esperar a finals dels quaranta per trobar algun permís per a noves edificacions en el sector de la Creu Guixera. Avui, moltes d'aquestes "casetes", o s'han ampliat amb més pisos a sobre o s'han enderrocat i el solar ha estat ocupat per habitatges plurifamiliars.

*"Jugàvem a un lloc que es deia 'El Diablo' al carrer Llibertat. Era on hi havia un magatzem amb bales de cotó, molt grosses, apilades. Ens posàvem a dins a jugar a pilota. En dèiem 'El Diablo' perquè era molt fosc, crec que no hi havia ni llum."*

Josep Calsina

## Els primers grans blocs d'habitatges i la parròquia

Al final de la carretera de Santpedor trobem el grup d'habitatges de Francesc Cots, coneguts popularment com les cases del Jaén. Aquest promotor va decidir, l'any 1956, fer un grup de 110 pisos per a famílies que li van avançar entre cinc mil i set mil pessetes (30-42 €). L'empresa però, va fer fallida i va passar a mans de l'Obra Sindical del Hogar, institució franquista que intentava pal·liar la manca d'habitatges que hi havia a la majoria de les ciutats industrials a causa de l'arribada de nombrosos immigrants procedents d'altres zones de l'estat.

D'aquesta manera es va crear el primer grup d'habitatges social, model que es va replicar a altres barris de la ciutat. Una bona part dels que hi van anar a viure eren treballadors de RENFE.

*"Als meus pares els va tocar un pis a les cases del Jaén. Però a les casetes blanques hi estàvem bé. Van decidir quedar-s'hi i cedir el pis al meu germà gran, que feia poc que s'havia casat".*

Neus Pascual

En aquells anys el barri es va anar formant a partir de la plaça de Mallorca, que va esdevenir l'eix central de la barriada.

Per això, l'any 1963 l'Ajuntament de Manresa hi va construir el segon parc infantil públic de la ciutat. El primer s'havia creat l'any abans a la plaça Espanya.

*"A mitjan anys cinquanta, venien els "hungrus" a la Plaça Mallorca i feien comèdia. Tenien uns ossos blancs i els feien ballar. Feien coses pel carrer i moltes vegades, s'hi quedaven molt temps. S'apoyentaven en una mena de cabana molt gran al cantó de la ferreteria i nosaltres sempre èrem allà dins."*

Dolors i Montserrat Cors

El barri va anar creixent a partir de la creació de nous carrers al voltant de la plaça de la Creu Guixera, en l'anomenat "camp del bon jornal". El nom de Creu Guixera surt de la seva proximitat als terrenys del mas Guix, si bé havia tingut uns altres noms, com Creu de la Serra, Creu de Can Font de la Serra o del camí de Sant Pere d'Or.

*"Els meus pares tenien una can-saladeria a la plaça Mallorca. En aquells temps no estava asfaltada, tot era de terra, i jugàvem a saltar corda, pilota, amb nines, cotxets, bicicletes... Jugàvem al parc, perquè quan jo tenia 4 o 5 anys van posar els gronxadors"*

Dolors Armengol

*"Recordo que anàvem a Can Font a fer el Dijous Llarder i menjàvem truita. Anàvem sobretot a la zona de la fàbrica de les Puntetes que quedava molt aïllada"*

Roser Brunet

Es van construir blocs d'habitatges al llarg dels dos eixos de la carretera de Santpedor i del carrer de la Pau. Aquest carrer, que durant el franquisme rebia el nom de carrer Héroes de Codo, es va obrir l'any 1969 amb l'enderrocament de diferents cases i coberts que no permetien la seva alineació. També es va anar edificant en els espais buits que quedaven en els carrers tradicionals del barri i en altres sectors mitjançant l'aixecament de casetes d'autoconstrucció de planta baixa a la part alta del carrer de la Pau i dels carrers Enric Morera i Lluís Millet.

*"Les cases blanques i petites del carrer de la Pau es deien Cases de Belchite. Només hi havia aquestes cases i algunes cases de pagès"*

Agustina Pubill

Com que bona part d'aquests carrers del barri es van formar durant el franquisme, molts van ser batejats amb noms dedicats a personatges i fets dels vencedors, com Alcázar de Toledo, Belchite; General Yagüe, General Sanjurjo, Héroes de Codo, Héroes Manre-

sanos de Espinosa de los Monteros i Primera Centuria Catalana de Falange Espanyola y de las JONS-Virgen de Montserrat. Amb l'arribada dels ajuntaments democràtics, aquests noms van ser canviats per uns altres relacionats amb la nostra història, com Doctor Trueta, Enric Morera, Pau Claris, plaça de la Creu, carrer de la Pau i carrer de Llibertat, entre altres.

Durant molts anys aquests carrers van estar sense asfaltar i mancats dels serveis mínims com voreres, fanals, gas, telèfon... La major part es van urbanitzar a finals dels seixanta.

El creixement poblacional de tot aquest sector (més de cinc mil habitants a la dècada dels seixanta) va fer que el rector de la parròquia

*"Quan jo era petit el Carrer Llibertat i la Plaça Mallorca no estaven ni asfaltats i venien a buscar-nos la brossa amb un cavall. Nosaltres l'havíem de baixar a baix amb un cubell de ferro i s'abocava al carro. També passaven els serenos, uns senyors que anaven amb una clau i tancaven totes les portes."*

Josep Calsina

del Carme nomenés, el 1963, el vicari mossèn Pere Campàs com a encarregat del sector parroquial de la carretera de Santpedor i es comencessin a posar les bases per a la creació d'una nova parròquia a la ciutat. Després d'ocupar diferents locals del barri, l'11 d'abril del 1966 el bisbe de Vic va signar el decret de creació d'una nova parròquia a Manresa que comprenia una bona part de la barriada





de la Carretera de Santpedor, les partides rurals del Poal, la Talaia, Can Font, el Colomer i la Parada. La nova parròquia va prendre el nom de Sant Pere Apòstol i no va ser fins a finals dels setanta que van començar les obres del temple parroquial situat a la carretera de Santpedor, cantonada amb Doctor Trueta.

*“L'església ha estat en quatre llocs diferents. Els primers oficis religiosos es van fer a la carretera de Santpedor (on hi ha ara la farmàcia Oltra). Després va passar on ara hi ha l'Associació de veïns; després al carrer de la Pau als baixos d'una casa on hi ha una peixateria i finalment on és ara”.*

Roser Brunet

## El barri creix cap al nord

A final dels anys seixanta i, sobretot, a partir dels setanta, el barri va experimentar un gran creixement cap al nord, sobre antics camps de regadiu, transformant el sòl agrícola en sòl urbà residencial. Es van construir blocs d'habitatges al llarg dels dos eixos de la carretera de Santpedor i del carrer de la Pau. Malgrat la construcció de blocs per part de la iniciativa privada i altres iniciatives públiques o cooperatives, com la de la Nostra Senyora de Lourdes la ciutat tenia



A l'esquerra, cases de Belchite del c/ de la Pau (Foto d'Antònia Pascual). A dalt, nova parròquia al local núm. 14 del c/ de la Pau, 1966 (Fons de la parròquia de Sant Pere Apòstol). Al mig, vista des de Can Font amb els edificis de Francesc Cots al fons, 1964 (Foto de Josep Calsina). A sota, casament dins del local de l'escola Montserrat, actual AV (Foto d'Antònia Pascual)

una manca d'habitatges a causa de l'elevat augment de població degut al seu rejuveniment i la immigració.

*“Després de les cases blanques del c/de la Pau (cases de Belchite), on ara hi ha la Salle i l'Institut, no hi havia res, tot eren camps. Recordo que hi passava la Séquia i a l'estiu hi anàvem a rentar-nos els peus”.*

Neus Pascual

Al 1972, La Caixa va rebre l'autorització del Ministeri de l'Habitatge per construir, en unes deu hectàrees de terrenys edificables, els 300 primers habitatges dels 1.200 que es volien aixecar a la partida de la Parada, al costat de la carretera de Santpedor, una de les zones d'expansió i creixement de la ciutat. L'agost d'aquest mateix any va sortir a subhasta la urbanització del Pla Parcial de la Parada i, l'any a sobre, es va començar la urbanització dels carrers amb una amplada entre dotze i quinze metres. Tot el sector va ser nominat amb noms de compositors catalans, com Enric Morera, Amadeu Vives, Lluís Millet, Pep Ventura i Pau Casals. El 1973 es va adjudicar la primera fase de construcció de 301 habitatges, a més de locals comercials i aparcaments. Les obres van començar l'any següent. En aquesta fase es van edificar 109 habitatges i, posteriorment,

es van fer els 192 restants. El 1976 es van posar a la venda 150 habitatges, que es van completar en els anys posteriors amb la construcció i venda de 151 habitatges més, així com locals comercials i un aparcament. El 1981 Caixa Manresa va aturar la construcció de més blocs i els solars que l'entitat tenia es van vendre.

En la major part d'aquests solars es van començar a construir en aquesta zona un gran nombre d'habitatges unifamiliars (Pep Ventura, Pau Casals i passatges) a més d'equipaments educatius.

*“Un altre lloc on anàvem a jugar era La Salle perquè estava tot obert, hi havia porteries i cistelles de bàsquet i ningú ens deia res perquè no hi havia tanques. L'Institut Pius Font i Quer era una part de La Salle”.*

Josep Calsina

Paral·lelament, el 1978, la Cooperativa Nostra Senyora de Lourdes va planificar i edificar tres blocs a la carretera de Santpedor - Pau Casals amb 48 habitatges, segons projecte de Josep Maria Esquius i Antoni Casas, que foren executats per Construccions Bages.

*“Jo vivia a la Casa Cots, que estava entre al Camí Vell de Santpedor i c/ de la Pau. Era una casa molt maca, que enyoro molt”.*

Agustina Pubill



Festes de Sant Pere a l'església de Sant Pere Apòstol (foto de Josep Calsina). Partit de futbol als terrenys de l'Institut Pius Font i Quer, amb edificis de la Parada en construcció al fons (Autor desconegut, fons de l'AV de la Ctra. Santpedor). Construcció dels edificis del c/ Abat Oliba, any 2000 (foto d'Amàlia Margó)

## Un creixement imparable cap a l'est i l'oest

En aquests últims temps, el barri ha estat, i és, un dels que han experimentat més creixement urbanístic, ja que, pel sector oest, s'ha anat construint al voltant del carrer d'Abat Oliba i Bases de Manresa, en part, gràcies a l'enderrocament de l'antiga foneria SAF i de l'aixecament de la via del tren de Súria a finals dels anys noranta.

L'1 d'abril de 1998 va començar la urbanització del sector de les Bases de Manresa fins al carrer Font del Gat. El Pla Urbanístic va transformar tot aquest sector, fins aleshores ocupat per horts, en residencial, amb la construcció de cases unifamiliars i blocs d'habitatges per a persones amb alt poder adquisitiu. El Pla preveia la construcció de carrers amples, zones verdes i un volum d'edificació molt més baix del que s'havia produït fins aleshores en molts altres llocs de la ciutat. Això va fer que es creés una àrea amb grans espais oberts, més zones verdes, equipaments i una urbanització de millor qualitat.

Aquesta nova zona està situada a cavall de la barriada del Poble Nou i de la carretera de Santpedor. El carrers Abat Oliba i Font del Gat fan de separació dels dos barris.

A principis d'aquest segle s'ha anat formant un nou subbarri, l'anomenada Parada 2. Al voltant de l'Avinguda dels Dolors, on hi havia antics camps de regadiu, s'hi han anat construint grans blocs d'habitatges i casetes unifamiliars.

Moltes d'aquestes noves vivendes les han ocupat, majoritàriament, persones que arribaven d'altres localitats. Aquest creixement fa que el barri sigui, avui dia, el més poblat de Manresa, amb 13.028 persones el 2021.

## LA VIDA ASSOCIATIVA (ABANS I ARA)

Des dels seus orígens fins a l'actualitat, els habitants del barri, com els de la resta de la ciutat, han anat establint llaços entre ells. En els primers temps, va ser de manera informal i amb els veïns més propers, a través de les revetlles de Sant Joan i de Sant Pere, algun dinar col·lectiu, etc. Durant molts anys, l'espai central i de trobada

*"A l'estiu estàvem tots jugant a la Plaça Mallorca. Jugàvem a la tinya, a la pilota, a cuc i amagar, a saltar corda, amb nines... potser érem uns vint infants. Les nenes a una cosa i els nens a una altra. La gent treia les cadires o seia als bancs i feia tertúlia fins a les onze de la nit".*

Dolors Armengol



del barri va ser la plaça Mallorca.

Més endavant, les trobades de veïns foren a través de formacions més organitzades, conegudes amb el nom de **"Manresa en Fiestas"**, com les revetlles que es celebraven el mes d'agost als barris de Manresa a finals del franquisme.

*"A la Plaça Mallorca hi havia una 'farola' que era mítica. La gent que anava 'trompa' jugava a pujar-hi."*

*"Quasi cada carrer tenia la seva foguerada. Al carrer General Sanjurjo (c/Llibertat) hi vivia el 'cacique' i la foguera de Sant Joan es feia davant de casa seva. Fins que ell no sortia no la podíem encendre".*

Josep Calsina

*"El meu pare era molt actiu dins la comissió de festes. Durant les Enramades, es feien putxinel·lis, es trencava l'olla, es feien curses de sacs... A la tarda, el pastisser del costat de la nostra carnisseria preparava xocolata desfeta i el meu pare treia les llonganisses."*

Dolors Armengol

*"Vaig conèixer al meu home a les Enramades dels pisos del sindicat (Francesc Cots) quan tenia 18 anys. Hi havia una orquestra i sempre anaves voltant per veure si algú et treia a ballar."*

Trini Camprubí

L'arribada de la democràcia va permetre la constitució de l'associació de veïns del barri (juny del 1977), una entitat sense ànim de lucre que, gràcies al seu coneixement i a la seva proximitat amb el barri, serveix d'element organitzatiu i aglutinador de la col·lectivitat, intentant millorar la vida de les persones que hi habiten, a través de processos participatius.

Aquesta entitat porta a terme un paper molt actiu i s'ha conformat com un grup motor que ajuda a identificar problemes i necessitats, reivindicar i defensa interessos col·lectius i promou les relacions del veïnat.

A la pàgina anterior, xocolatada a la Plaça Mallorca, 1964 (Foto de Josep Adam i M.Carme Ribas, cedida per cedida per la família Ferrer Ribas). Festa de Sant Antoni. Carruatge de la vaqueria Àngel Busquets, 1947 (Foto de Montserrat Sala)



*“No em sona que es fessin els Reis ni el Tió. Anys més tard, la Parròquia i l’Associació de Veïns feien una mica de Cavalcada. Ho sé perquè la meva filla hi feia d’angelet”.*

Dolors Armengol

Cal destacar també les diferents activitats organitzades pel Pla de Desenvolupament Comunitari de la Federació d’Associacions de Veïns de Manresa, entre les que destaca el taller de Memòria per recuperar la història del barri a partir de les vivències dels seus habitants i que és l’origen d’aquest llibret.



## EL BARRI GUANYA EQUIPAMENTS I SERVEIS

El barri ha tingut, des de sempre, equipaments educatius. En els primers anys a les escoles que hi havia hi anaven, principalment, els infants del barri. Durant el franquisme hi havia una escola nacional unitària (El Col·legi Calvo Sotelo), una de parroquial (l’Escola Nostra Senyora de Montserrat) i dues de privades (l’Acadèmia Suïssa i l’Acadèmia Farré). La major part d’aquestes escoles van tancar quan es va obrir l’escola pública Bages, l’any 1971 en un extrem del barri.

Des dels anys setanta, s’han creat nous equipaments educatius adreçats a les criatures i gent jove de la ciutat. Llars d’infants com la Ginesta i la Baldufa; escoles d’ensenyament infantil i primària com el Bages, la Séquia, la Salle, la Vedruna i centres d’ensenyament secundari com l’Institut Pius Font i Quer i la Salle. A més d’un equipament universitari, l’Escola Politècnica Superior d’Enginyeria de Manresa (EPSEM).

*“A l’Acadèmia Suïssa, quan acabaves la primària podies fer secretariat, mecanografia o comerç.*

Dolors Armengol



*"Allà on hi ha ara el local de l'AV hi havia la meua escola, la Nostra Senyora de Montserrat. On fa poc hi havia hagut La Caixa, hi havia l'Acadèmia Suïssa; on ara hi ha la farmàcia n'hi havia una de molt petita que es deia Calvo Sotelo. I també al començar la carretera a sobre d'un bar hi havia l'Acadèmia Farré".*

Glòria Aquillué

La relativa llunyania del centre de la ciutat (baix Manresa, en deien alguns veïns) va fer que s'obriessin molts comerços que donaven vida al barri: a la vegada que oferien un servei als seus residents, esdevien punts de trobada i de relació entre els veïns. Els principals eixos comercials eren i són la carretera de Santpedor i el carrer de la Pau. Cal destacar que aquesta activitat comercial ha estat un dels factors aglutinadors per fomentar la consciència de barri.



A l'esquerra, Enramades al C/Llibertat, 1965 (Foto d'Antonio de la Cruz). De dalt a baix, cursa infantil a les festes de Sant Pere (Foto de Josep Calsina); la nova parròquia de Sant Pere Apòstol (Fons de la Parròquia de Sant Pere Apòstol) i construcció del Museu de la Tècnica on hi havia l'anterior dipòsit de l'aigua. (Fons de l'Arxiu del Parc de la Séquia).

Actualment, el barri ha vist com al costat d'aquest comerç tradicional que es manté, s'obrien supermercats i superfícies comercials més grans, que han anat canviant una part de la seva fesomia comercial.

Tanmateix, al barri de la Ctra. de Santpedor també hi trobem un nombre important de serveis sanitaris d'àmbit privat localitzats, la major part d'ells, a prop de l'estació d'autobusos, i públics com l'Àrea Bàsica de Salut 3 (ABS-3), gestionada per Althaia que dona serveis al barri i als barris de la zona Nord de la ciutat.

Així mateix, hi trobem equipaments esportius a la majoria de centres educatius, a més de les instal·lacions del Gimnàstic Parc i l'Ateneu de Les Bases, amb piscina i pistes poliesportives.

La cultura també forma part de la vida associativa del barri i oberta a tota la ciutadania de Manresa. Hi ha una biblioteca a l'AV, una altra d'especialitzada a l'Escola Politècnica i la Biblioteca de l'Ateneu les Bases que pertany a la Diputació de Barcelona i que va ser inaugurada l'any 2012, amb més de trenta mil volums, i que és la segona biblioteca d'àmbit general de la ciutat.

Queviures Bru amb Antoni Bru, 1952 (Foto de Ferran Bru). A la pàgina següent, Tocineria Ballonga, 1962 (Foto de Joan Guitart, cedida per Miracle Esparrica). Perruqueria del Pere i la Glòria, 1962 (Foto de Glòria Aquillué)

Cal destacar també, l'existència de dos museus, el Museu de la Tècnica de Manresa (2008) situat a l'espai dels antics Dipòsits Vells d'aigua de Manresa i el Museu de Geologia (1980) a l'Escola Politècnica, amb un fons de més de cinc mil minerals, dues mil roques i uns tres mil fòssils.

Tanmateix, trobem diferents monuments en alguns espais del barri, com l'escultura Sentinella de la Pau (2002) de l'artista manresà Manel Marzo-Mart a la plaça de la Font del Gat; l'escultura Mil Cent d'Àngels Freixenet al mig de la plaça de la Creu (1990) on també hi ha una creu de terme de





*“Al voltant de la plaça Mallorca hi havia dues botigues de queviures, una cansaladeria, una pastisseria, una merceria, una lleteria, un forn de pa, una carnisseria, una fruiteria, una botiga de joguines i petards. Més avall un bar, una perfumeria, una botiga de confecció de roba, i dues perruqueries...”*

Glòria Aquillué

la ciutat que ens recorda l'antiga que hi havia en aquest punt des de l'època medieval. A l'estació d'autobusos es pot contemplar una escultura mòbil feta amb plaques de vidre i estructura de ferro obra de Francesc Fornells (1982). També diferents escultures al parc de l'Agulla, com una placa a Josep M. Vives Llambí (1982), director de la Junta d'Aigües Potables; una escultura dedicada al gos (1979), obra de Josep Barés; un monument a la Festa de la Llum -CECB (1977) de Jordi Garcia i un homenatge a la Junta directiva de la Séquia, que va promoure la construcció del llac de l'Agulla simbolitzada per l'escultura d'una dona de Ramon Oms, així com una creu de terme a l'exterior del parc.

Aquest espai a l'extrem del barri, a tocar al terme municipal de Sant Fruitós de Bages, s'ha convertit en el gran pulmó verd del barri, de la ciutat i de part de la comarca. És moltíssima la ciutadania que durant tota la setmanada passen

per la barriada per continuar pel camí de l'aigua fins a l'Agulla. Aquest estany d'aigua construït als anys seixanta com a espai de reserva d'aigua de Manresa, ofereix als visitants un espai lúdic, de lleure, d'esbarjo i d'oci molt visitat.

Així mateix, en alguns moments puntuals de l'any, es converteix en un punt de concentració de bona part dels ciutadans de Manresa i el Bages. Principalment, durant la Festa Major quan s'hi fa -des de 1984- el castell de focs i a meitats de setembre el festival d'havaneres.



## ELEMENTS PATRIMONIALS

**Dipòsits Vells.** A la dècada dels noranta del segle XX, l'espai dels Dipòsits Vells va ser transformat en el Museu de la Tècnica de Manresa, on es pot veure una mostra permanent sobre la Séquia i un altre sobre la cinteria, des d'on es promou la preservació i la difusió del patrimoni industrial de la ciutat. També és un espai per acollir-hi actes culturals i lúdics.

**Creu de terme Creu Guixera.** Igualment anomenada Creu de Can Font de la Serra, està documentada des del segle XIV. Es troba en un lateral de la plaça de la Creu. Fa pocs anys es va tornar a refer, perquè estava en molt mal estat, i es va canviar el seu emplaçament desplaçant-la a l'altra costat d'on es trobava abans.

**Masia de Can Font.** Una de les masies més antigues de Manresa (segles XIV) que ha estat rehabilitada i és la seu del Parc de la Séquia amb un centre d'interpretació del paper de l'aigua per al desenvolupament humà i el centre pedagògic i educatiu del parc a més d'una zona de lleure.

**Ermita de Can Font.** Ermita del segle XVIII d'una sola nau dedicada originàriament a Sant Ramon.

Actualment acull en el seu interior el muntatge "Els sons de l'aigua".

**Roda hidràulica.** Aquesta roda de calaixos estava situada en un taller de fusteria al barri de Valldaura. És una mostra de la importància que van tenir els enginyers hidràulics per al desenvolupament industrial de Manresa.

**Xemeneia Alcoholar.** Des de primers del segle XX formava part d'un complex industrial d'una fàbrica d'alcohols. Destaca la franja helicoidal de maons d'obra de color rogenc de la resta de maons de color terrós. Rehabilitada el 2021.

**Dipòsits Nous.** Es van construir tres dipòsits a finals del segle XIX a la zona de la talaia per augmentar les reserves d'aigua de la ciutat a causa de l'augment de població.

**Creu de terme de l'Agulla.** Antigament no hi havia cap creu en aquest punt. La creu de la Guia al costat del Pont Vell es va fer nova i l'antiga es va posar el 1965 a la confluència del camí de Santpedor amb el camí de l'Agulla.

**Séquia.** Canal d'origen medieval (segle XIV) que porta l'aigua des de Balsareny fins a Manresa. Alguns topònims del barri ens recorden l'existència de la Séquia.

**Barraques de Can Font.** Conjunt de catorze barraques al bosc de Can Font que són una mostra de l'existència de vinya, una de les principals activitats agrícoles de Manresa.

**Fàbrica de les Puntetes.** Antigament hi havia una fàbrica de puntetes (claus) que aprofita un salt d'aigua de la Séquia. Posteriorment es va construir l'actual fàbrica per a teixits. Actualment seu d'Aigües de Manresa.

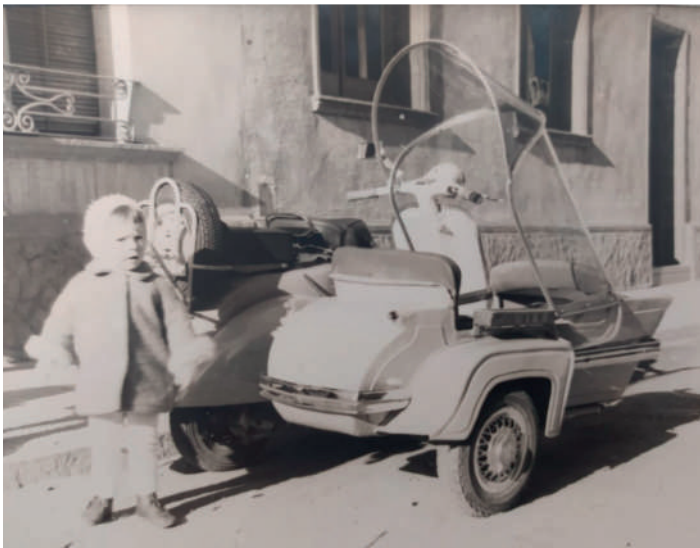
**L'Agulla.** Estany artificial construït als anys seixanta com a reserva d'aigua per a la ciutat. Al seu voltant s'hi va planificar un gran parc que és el pulmó verd de Manresa.

**Mineta.** Per aquest punt passava un ullal de la Séquia que portava l'aigua cap a uns dipòsits que servien de reserva d'aigua per al funcionament de les màquines de vapor del ferrocarril de Manresa-Berga.



A sobre, la Família de Roser Cornet Franquesa, masovers de la Masia de Can Font i l'Ermita de Can Font (Autor desconegut. Fons de l'Arxiu del Parc de la Sèquia). Foguerada a la Plaça de la Creu, 1968 (Foto de Montserrat Sala)





## EL PROJECTE

Aquest projecte pren com a fil conductor el local de l'AV de la Ctra. de Santpedor, ubicat al número 188-192 de la mateixa Ctra. de Santpedor. En aquesta entitat s'hi duen a terme diverses activitats i actes que reuneixen a moltes persones del barri i de la ciutat. Algunes d'elles, tenen un tret en comú: hi havien vingut de petites a l'escola i, alguna, s'hi havia casat.

Des del Pla de Desenvolupament Comunitari de la FAVM i l'AV es va creure interessant fer una recerca històrica sobre el local ja que, l'edifici havia estat, antigament, l'Escola Nostra Senyora de Montserrat que, a la vegada, els cap de setmana feia d'església del barri. Moltes persones encara hi reco-

neixen les classes on, actualment, s'hi fan diferents activitats, i el pati on jugaven, que ara és un jardí on s'hi juga a *petanca*.

D'aquí, en va sorgir la idea d'engegar un projecte participatiu on, a partir de les vivències de la gent, es pogués anar creant la història del local. Per això, a través de les xarxes socials i els comerços del barri, es va fer una crida a les veïnes i veïns, que hi volguessin participar aportant fotografies i fent-los una entrevista personal sobre la seva vida i el seu lligam amb el local. No vam trigar en rebre les primeres fotografies on s'hi veïen classes plenes de criatures, casaments, comunions... i en fer les primeres entrevistes on, també s'hi explicaven anècdotes d'altres indrets del barri: de la Plaça Mallorca, del c/Balmes, dels Dipòsits



Vells, la Mineta, la Muntanyeta, Can Font... El projecte havia sobrepasat els murs del local per explicar la història de tot un barri. Per tal de poder arribar a més persones es va voler involucrar a més agents socials, com la Biblioteca de l'Ateneu les Bases, que va recollir fotografies d'entre les persones que en són usuàries, el Museu de la Tècnica i el Parc de la Séquia i la Parròquia de Sant Pere Apòstol, que van aportar informació i fotografies, i l'Institut Pius Font i Quer, que va fer una recerca històrica dels comerços més antics.

Tot aquest procés participatiu ha donat lloc a una recopilació de records amb els quals s'ha pogut recollir la memòria vivencial i històrica del barri. Per això es va recórrer a la història oral a través de taller de memòria, entrevistes personals, d'activitats intergeneracionals amb gent jove i gent gran i recollida de material gràfic. Amb tot això, s'ha aconseguit crear un sentiment d'identificació amb el barri, així com de pertinença a una comunitat.



Fotos de les pàgines 18-29: Carrer Balmes número 14, 1960 (Foto de la família Jaume Escalé). Camí Vell de Santpedor amb la casa i vaqueria de Cal Busquets, anys 40 (Foto de M. Teresa Playà). Cavalcada de Reis del Jonis (Foto de Maria Sena). C/ Torras i Bages, 1970 (Foto de Joan Casals). C/ Zamenof, 1958 (Foto de Montserrat Sala). Vista dels dipòsits de l'aigua a la Ctra. Santpedor (Foto d'Ignasi Solernou). El galliner de la Casa Cots, al camí vell de Santpedor (Foto d'Agustina Pubill). Plaça Mallorca amb l'entrada de la Mineta al fons, 1968 (Foto de Maria Solé). C/ Séquia (Foto de Maria Carme Roma).

A l'esquerra, Escola Montserrat, actual AV de Ctra. Santpedor Creu, 1965 (Foto de Roser Brunet). A dalt, el Carrer Balmes 1957. Jaume Busquets al Doctor Zamenhof amb família i veïnat (fotos de Montserrat Sala). Comunió a l'Escola Montserrat, 1960-65 (Fons de la Parròquia de Sant Pere Apòstol). Cal Barbé al c/ Dr. Fleming amb la família Camprubí (Foto de Trini Camprubí).



Plaça Mallorca, 1963 (Foto de Josep Adam i M<sup>o</sup>Carme Ribas, cedida per la família Ferrer Ribas).

**AGRAÏMENTS:**

Alfaro Sánchez, José  
 Aquillué Asensio, Glòria  
 Armengol Xuriguera, Dolors  
 Bru Sala, Ferran  
 Brunet Capdevila, Roser  
 Calsina Cant , Josep  
 Camprubí Pujol, Trini  
 Casals Planas, Joan  
 Compte Grau, Natàlia  
 Cors Chullilla, Dolors  
 Cors Chullilla, Montserrat  
 la Cruz Ramírez, José Antonio  
 Escal  Punto, Jaume  
 Esparrica Díaz, Miracle  
 Família Ferrer Ribas  
 Margó Selga, Am lia

Pascual Luengo, Antonia  
 Pascual Luengo, Neus  
 Playà Ferrer, M.Teresa  
 Pubill Cots, Agustina  
 Roma de Blas, M<sup>a</sup> Carme  
 Sala Busquets, Montserrat  
 Sánchez Cornet Joan  
 Serra Vilarrassa, Maria  
 Soler Creus, Maria  
 Solernou Morera, Ignasi  
 Vilaseca Capdevila, Benvinguda

Comerç del barri  
 Institut Puis Font i Quer  
 Parròquia de Sant Pere Apòstol

Impulsa:



Amb el suport:



Amb la col·laboració:

